

YEREL HALKIN KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARININ TURİZME KAZANDIRILMASINA İLİŞKİN BAKIŞ AÇISI: SAVUR-DEREİÇİ ÖRNEĞİ

Residents' Perspective on Involving Cultural Heritage Elements into Tourism: A Case of Savur-Dereici

Doç. Dr. Sebahattin Emre DİLEK
Batman Üniversitesi
E-posta: s.emre.d@hotmail.com
Orcid ID: 0000-0001-7830-1928

Selma Sevim KOYUN
Batman Üniversitesi
E-posta: sevimselma711@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-2276-7803

Öz

Turizme açılan kültürel miras alanlarının ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutlarda olumlu veya olumsuz getirileri olabilmektedir. Bu olumlu ve olumsuz durumların derecesinin yerel halkın tutum ve davranışları ölçüsünde değişim gösterdiği bilinmektedir. Dolayısıyla yerel halkın görüş ve düşünceleri dikkate alınmadan bir bölgede yer alan kültürel miras unsurlarının turizme kazandırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması uzun vadede mümkün değildir. Bu amaç doğrultusunda koruma altına alınmış bir alan olan Mardin'in Savur ilçesine bağlı Dereici Köyü'nün turizme yönelik gelişiminde yerel halkın turizme bakış açısı ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel faktörlere göre değerlendirilmiştir. Çalışmada nicel araştırma deseninden yararlanılmış ve anket tekniği uygulanmıştır. Yerel halktan rassal olarak seçilmiş 400 kişiye uygulanan anketlerden elde edilen veriler bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü ANOVA ile analiz edilmiştir. Analizler sonucunda, hem incelenen boyutlar arasında hem de demografik değişkenlerin boyutlar üzerindeki etkisi bağlamında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ancak her üç boyutun ortalamalarına bakıldığında turizmin gelişmesine yönelik olumlu bir bakış açısına sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kültürel Miras, Sürdürülebilir Turizm, Yerel Halk.

Abstract

Cultural heritage sites opened to tourism may have positive or negative benefits in economic, socio-cultural and environmental dimensions. It is known that the degree of these positive and negative situations varies according to the attitudes and behaviors of the local people. Therefore, it is not possible in the long term to bring cultural heritage elements in a region into tourism and ensure their sustainability without taking into account the opinions and thoughts of the local people. For this purpose, the local people's perspective on tourism in the tourism-oriented development of Dereici Village in Savur district of Mardin, which is a protected area, was evaluated according to economic,

socio-cultural and environmental factors. In the study, quantitative research design was used and survey technique was applied. The data obtained from the surveys applied to 400 randomly selected people from the local population were analyzed with independent sample t-test and one-way ANOVA. As a result of the analyses, no statistically significant difference could be detected both between the dimensions examined and in the context of the effect of demographic variables on the dimensions. However, when the averages of all three dimensions are examined, it is concluded that they have a positive perspective towards the development of tourism.

Key words: Cultural Heritage, Sustainable Tourism, Residents.

Giriş

Turizmin küresel ölçekteki yeri ve önemi düşünüldüğünde, bütün topluluklar tarafından ekonomik kalkınma için önemli bir kalkınma aracı olarak kabul görmektedir. Farklı etnik gruba ait insanların değişik amaç ve isteklerle çıktığı seyahatlerin her biri farklı turizm çeşit ve niteliklerine sahip olmakla birlikte, kültür turizmi kapsamında yer alan miras turizmi en eski seyahat biçimlerinden biri olup oldukça yaygın turizm türleri arasındadır (Timothy ve Boyd, 2006). Ulusal ve uluslararası turizm pazarının önemli bir parçasını kültürel miras varlıkları oluşturmaktadır (Duman, 2020). Kültürel turizm kapsamında ziyaret edilen yerler, bünyesinde barındırdıkları doğal ve kültürel özelliklerin yanı sıra yerel halkın turistlere karşı sergilediği olumlu tutumlardan dolayı yılın büyük bölümünde yerli ve yabancı turistler tarafından ziyaret edilmektedir (McKercher ve Du Cros, 2002). Türkiye de bu bağlamda doğal, kültürel ve tarihi değerleri ve çeşitliliği bakımından kültür turizmi temelinde sıklıkla ziyaret edilen destinasyonlar arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, söz konusu çeşitlilik ve zenginlik sürdürülebilirlik ilkesi temelinde yerel halkın desteği ile buluşturulmadığında turizmin yarattığı olumlu etkiler artırılmamaktadır. Yapılan araştırmalarda, turizm kaynaklarına sahip bölgelerde yaşayan yerel halkın ekonomik gerekçelerle yaşadıkları bölgeyi terk edip büyük kentlere göç etmeleri temel sebeplerden biri olarak ifade edilmektedir (Salonia, 2016). Doğal, tarihi ve kültürel değerlere sahip olan kırsal bölgelerdeki yerel halkın gelir seviyesinin yükselebilmesi, söz konusu değere sahip alanların turizme açılması ve yerel halkın o bölgede turizmin bir paydaşı olarak görülerek ekonomik kazanç sağlayabilmesi ile mümkün olacaktır (Cengiz ve Kırkibir, 2007; Türkmen ve Dönmez, 2015). Bu bağlamda, Mardin'in Savur ilçesi ve ilçeye bağlı Dereiçi Köyü kültürel miras turizminin gerçekleştirilebileceği uygun bir destinasyondur. Destinasyonda Hristiyanlık dinine ait Katolik, Ortodoks ve Protestan mezhepleri için inşa edilmiş kiliseler yer almaktadır. Köyde geçmiş dönemlerde yaşamış olan Süryanilerin büyük çoğunluğu köyü terk etmiş olsa da, onlardan kalan pek çok kültürel miras unsuru bulunmaktadır. İlçe merkezinde ve Dereiçi Köyü'nde birçok mabed, kaya konut, han, hamam, konak, kilise ve manastır gibi çeşitli kültürel miras unsurları yer almaktadır. Mevcut potansiyeli bağlamında da Savur-Dereiçi'nin turizme kazandırılması bulunduğu bölge için de yerinde olacaktır. Bu doğrultuda çalışmada, Savur-Dereiçi'nin turizme kazandırılmasında yerel halkın bakış açısının ne olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Kültürel Miras

Miras sosyo-kültürel bir kavram olup, insanlar tarafından çoğunlukla olumlu bir değer atfedilir (Doğaner, 2003; Silverman ve Ruggless, 2007). Sözlük anlamıyla “*Bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey*” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Mülkiyet, gelenek veya doğuştan gelen hak gibi eş anlamları olan miras (Smith, 2007, Vecco, 2010), içinde bulunduğu toplumun zaman ve mekân içerisindeki değişimini içermekle birlikte hem günlük hem sanatsal faaliyetleri içerisinde barındırmaktadır (Kurtar ve Somuncu, 2013). Bu bağlamda miras geçmiş nesillerden emanet alınan, kültürel değeri olan ürünlerin bütünü olarak nitelendirilebilir. Kültürel miras sözcüğü evrensel değere sahip olup çeşitli bölümler ve araştırmacılar tarafından konu edilen kavramlar arasındadır (Çağlayan, Kutlu ve Çekinmez, 2022). Kültürel miras; geçmişten miras alınan (Can, 2009), farklı gerekçelerle geleceğe aktarılması istenilen (Koroğlu, Ulusoy-Yıldırım ve Avcıkurt, 2018), kimlik sorununu gideren (Kiper, 2004), kuşaklar arası iletişimi sağlayan (Yıldız ve Derman, 2018), kültürel ve sosyal süreci takip eden olay ve deneyimler bütünü olarak ifade edilebilir (Turgut-Gültekin ve Uysal, 2018). Bir ülkenin zenginliği, yıllar içindeki deneyimlerin birikimi olan anıtlar, yapı toplulukları, sitler, köyler, el sanatları, müze eserleri, törenler, ritüeller, gelenek-görenek ve inançlar yardımı ile ‘kulaktan kulağa veya kuşaktan kuşağa’ aktarılarak sürekliliği sağlanan kültürel miras, taşınır-taşınmaz, yer altı-yer üstü ve su altı, somut ve somut olmayan değerler bütünü olarak nitelendirilir (Can, 2009; Ünal, 2014; Sarı-Gök, 2022; Çağlayan, Kutlu ve Çekinmez, 2022). Kültürel miras teriminin sözlükteki tanımına 1972 yılında “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme” ile karar verilmiştir (Gümüş, 2020). Sözleşmede kültürel mirasın yukarıda bahsi geçen istisnai değerlere sahip olup yenilenemez kaynakları kapsadığı tanımı yapılmıştır (Taşkıran, 2018). Bir köprü görevi üstlenip geçmişe uzanıp kültürel değerlerimizi geleceğe taşıyan, nesiller arası bağın kuvvetlenmesini, iletişimin kopmamasını sağlayan önemli bir unsurdur. Kültürel değerlerimizin yok olmaya yüz tutuyor olması, toplum içerisindeki kopmaz bağları zayıflatmakta ve insanların ait olduğu kültürel geçmişin normlarının neler olduklarını bilmemeleri, kimlik karmaşasına ve benlik kaybına sebebiyet vermektedir (Sarı-Gök, 2022). Ünal (2014) kültürel mirası bir toplumun kimliği olarak ifade ederken, Koroğlu, Ulusoy-Yıldırım ve Avcıkurt (2018) ise kültürel miras unsurlarını “*tarihi gösteren tanıklar*” olarak nitelendirmişlerdir. Doğaner (2003) kalıtsal değere sahip sosyal faaliyetler, yiyecekler, giyim tarzı, gelenekler, kutsal ürünler, din ve inanışlar gibi sosyo-kültürel özelliğe sahip alanların kültürel mirasın sınıflandırılmasında önemli bir role sahip olduğunu ifade etmektedir. Bütüncül bir anlayışla bakıldığında, kültürel miras unsurları yerel halkın sahip olduğu zenginlikler olarak görülmeye başlanır ve içinde bulunduğu topraklara anlam-yön kazandırmaktadır (Yılmaz, 2020). Bununla birlikte süreç içerisinde geleneksel kültürlerin korunması toplumun temel unsuru haline gelmekte ve kültürel miras unsurlarının canlı olarak kabul görülmesini de sağlayabilmektedir. Öyle ki toplumun büyümesini, güçlenmesini destekleyen kültürel miras unsurları, toplumun kolektif potansiyelinin değerlendirilmesine katkı sağlarken, aynı zamanda öz benlik saygısını da üreterek her şeye anlam veren canlı bir dinamizm

olarak ifade edilmektedir (Loulanski, 2006). Bu bağlamda geçmişin değerlerinin günümüz vizyonunda vücut bulduğu kültürel miras unsurları, temsiliyeti, yönetimi, koruma-kullanma dengesi ile orta ve uzun vadede ekonomik getiriler sağlayabilmektedir (Quintana vd. 2022).

Kültürel Miras ve Turizm

Gelişen ve dönüşen dünyada sosyal, kültürel, ekolojik ve politik anlamda pek çok etkiye sahip olan turizm, çarpan etkisi yüksek sosyo-ekonomik bir olay olarak kabul edilmektedir (Andereck, 2005; Timothy ve Boyd, 2006). Turizme katılım ise içerisinde farklı motivasyonları, ihtiyaçları ve istekleri barındırmaktadır. Yeni yer ve yaşamlar görme isteği, otantik deneyimler yaşama güdüsü veya estetik ihtiyacı gibi farklı amaçlar doğrultusunda turizme katılım gerçekleşirken, yine kültürel miras değerlerini tanıyıp deneyimleme arzusu da turizmin kapsamında yer almakta ve bu bağlamda kültürel miras unsurları turizmin önemli kaynakları arasında bulunmaktadır (Engelhardt, 2005). Başka bir deyişle insanların geçmiş ile günümüz arasında bağ kurabilmesinin, tarihsel süreçleri öğrenmesinin ve tüm yönleri ile miras unsurlarını tanıyıp, deneyimleyebilmesinin en işlevsel araçlarından biri turizmdir. Bu bakımdan kültürel miras unsurlarının keşfedilmesi, korunması ve geleceğe aktarılması son derece önemlidir. Bu da kültürel miras unsurlarının sürdürülebilirlik felsefesi temelinde turizme kazandırılması ile mümkün olabilmektedir (Rasoolimanesh, S. M., & Jaafar, 2017; Doğan, 2022). Bununla birlikte yerel halkın kendi bölgelerindeki turizmin gelişimine yönelik görüşleri de önem arz etmektedir. Diğer bir ifadeyle kültürel miras unsurlarının turizme kazandırılması ve sürdürülebilir bir kültürel miras turizminin inşası yerel halkın ekonomik, çevresel ve sosyo- kültürel bağlamda turizmden elde ettiği fayda ile doğru orantılıdır (Brunt ve Courtney, 1999; Williams ve Lawson, 2001; Ng ve Feng, 2020). Her ne kadar turizm salt ekonomik olarak araçsallaştırılsa da, zaman içerisinde turist sayısının artışına paralel şekilde yerel halkın turistlere karşı sergiledikleri tutumlarda değişimler yaşanabilmekte ve bu durum turizmin seyrini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Doxey, 1975; Butler, 1980; Ribeiro vd., 2012). Burada önemli olan nokta yerel halk tarafından algılanan toplam turizm etkisidir (Cengiz ve Kırkbir, 2007). Öyle ki yerel halkın turizmin gelişimine yönelik sağladığı desteğin çoğunlukla kendi ekonomik durumunu gözeterek olduğu (Ritchie, 1988; Perdue vd., 1990; Zhu vd., 2017; Gautam, 2023), buna ek olarak sosyo-kültürel ve çevresel ((Murphy, 1985; Liu vd., 1987; Fesenmaier, 1996; Androniceanu, 2019; Obradović ve Stojanović, 2022) faktörlerin de yerel halkın turizmin gelişimine yönelik algılamasında etkili olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca özellikle turist-yerli halk etkileşimini açıklamada sıklıkla kullanılan sosyal değişim teorisinden hareketle yerel halk turizmin yarattığı olumlu etkilerin olumsuz etkilerden fazla olduğu sonucuna varıyorsa, sürdürülebilir turizm gelişim sürecine dahil olup, bir paydaş olarak turizme destek sağlamaktadır (Green, 2005; Bahtiyar-Karadeniz, 2014, s.84). Başka bir ifadeyle turizm aracılığıyla ortaya çıkan sosyal değişim yerel halkın faydasına oluyorsa, o bölgede turizmin gelişimi adına yerel halkın desteği söz konusu olacaktır (Higham ve Miller, 2018). Dolayısıyla kültürel miras unsurlarının turizm faaliyetlerine açılması ve o

bölgede kültürel miras ya da kültür turizminin gelişimi de yine yerel halkın desteği ile sağlanabilecektir.

Yöntem

Çalışmada nicel araştırma deseninden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 7.170 kişilik nüfusa sahip Savur ilçesi oluştururken örneklem büyüklüğü ise 365 olarak ortaya çıkmaktadır. Öyle ki alanyazın incelendiğinde evrenin 10 bin olduğu durumda örneklem büyüklüğünün 370 olması gerektiği ifade edilmektedir (Neuman, 2011; Sekaran ve Bougie, 2016). Araştırmada kolayda örneklem yöntemi tercih edilmiştir. Anket formu Türkmen ve Dönmez'in 2015 yılında yapmış oldukları '*Korunan Alanların Turizme Açılmasına İlişkin Yerel Halkın Görüşleri (Yenice Örneği)*' başlıklı çalışmasından alınmıştır. Söz konusu ölçek 5'li likert tipinde 33 ifadeden oluşmaktadır. Anket formu iki bölümden oluşurken, birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenebilmesi adına sekiz adet soruya yer verilmiştir. İkinci bölümde ise 33 ifadelik ölçek yer almaktadır. Ölçek tipi çoktan seçmeli olup "1"-Hiç Katılmıyorum, "2"-Katılıyorum, "3"- Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, "4"- Katılıyorum ve "5"-Tamamen Katılıyorum şeklinde tasarlanmıştır. Ölçekte yer alan ifadeler turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutlarını yansıtacak şekilde oluşturulmuştur. Ölçeğe yönelik 40 kişi üzerinde pilot çalışma yapılmış ve ölçeğin güvenilirliği test edilmiştir. Sonrasında anket formları Ocak 2022-Mayıs 2023 tarihleri arasında yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmış ve toplamda 400 veriye ulaşılmıştır. Elde edilen 400 veriden 23 tanesi gerekli ölçütleri karşılamadığından analiz dışı bırakılarak 377 adet veri analizlere dahil edilmiştir. Elde edilen veriler, Anova ve Bağımsız Örneklem T-Testi analizlerine tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda yerel halkın demografik özellikleri ile turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutları arasındaki farklılıklar incelenmiştir.

Araştırma Modeli ve Hipotezler

Araştırmada, alanyazına dayalı olarak demografik değişkenlerin yerel halkın bakış açısı üzerinde etkisi olacağı varsayımı üzerinden bir model geliştirilmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Söz konusu model kapsamında araştırmada toplam yedi hipotez belirlenmiştir. Buna göre oluşturulan hipotezler aşağıda verilmektedir.

- H₁: Cinsiyet değişkeni yerel halkın turizm algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
H₂: Yaş değişkeni yerel halkın turizm algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
H₃: Doğum yeri değişkeni yerel halkın turizm algısı üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.
H₄: Medeni durum değişkeni yerel halkın turizm algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
H₅: Eğitim durumu değişkeni yerel halkın turizm algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
H₆: İş değişkeni yerel halkın turizm algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
H₇: Gelir değişkeni yerel halkın turizm algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Bulgular

Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmada öncelikle katılımcıların cinsiyet, yaş, doğum yeri, medeni durum, eğitim durumu, iş ve gelir durumu gibi demografik özellikleri incelenmiştir. Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların %56'sının kadın, %41'inin erkek olduğu; %64,5'inin bekar ve %30,5'inin ise evli olduğu görülmektedir. Yaş dağılımı incelendiğinde katılımcıların %44,6'sının 18-24 yaş grubunda olduğu, %32,6'sının 25-34 yaş grubunda olduğu görülmekte olup diğer yaş gruplarındaki katılım oranları incelendiğinde yaş arttıkça katılım oranlarında azalma olduğu anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 1).

Tablo.1 Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular (n=377)

Değişken	Grup	N	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	212	%56,2
	Erkek	157	%41,6
	Kayıp Veri	8	%2,1
Yaş	18-24	168	%44,6
	25-34	123	%32,6
	35-44	45	%11,9
	45-54	14	%3,7
	55 ve Üzeri	4	%1,1
	Kayıp Veri	23	%6,1
Doğum Yeri	Savur	149	%39,5
	Dereiçi	14	%3,7
	Diğer	210	%55,7
	Kayıp Veri	4	%1,1
Medeni Durum	Evli	115	%30,5
	Bekar	243	%64,5
	Kayıp Veri	19	%5,0
Eğitim Durumu	İlköğretim	51	%13,5
	Ortaöğretim (Lise)	234	%62,1
	Ön Lisans	56	%14,9
	Lisans	29	%7,7
	Lisansüstü	2	%0,5
	Kayıp Veri	5	%1,3
İş	Kamu	23	%6,1
	Özel	237	%62,9
	Kendi İşinin Sahibi	20	%5,3
	Öğrenci	42	%11,1
	Emekli	1	%0,3
	Çalışmıyor	32	%8,5
	Kayıp Veri	22	%5,8
Gelir Durumu	4000 TL ve Altı	89	%23,6
	4001-5000	66	%17,5
	5001 ve Üzeri	201	%53,3
	Kayıp Veri	21	%5,6

Katılımcıların doğum yeri incelendiği zaman %39,5 Savur, %3,7 Dereiçi ve %55,7 diğer olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim durumuna ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun (%62,1) ortaöğretim mezunu olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, katılımcıların yine büyük çoğunluğunun (%62,9) özel sektör çalışanı olduğu; gelir durumu açısından ise katılımcıların yarısından fazlasının (araştırmanın yapıldığı dönem itibarıyla) asgari ücretin* biraz üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Yine Tablo 1'den anlaşılacağı üzere, katılımcıların bazıları görüş bildirmek istemedikleri için

* Araştırmanın yapılmaya başlandığı Ocak 2022 döneminde asgari ücret net 4253,4 TL idi. Dolayısıyla gelir durumu değişkeninde o dönemki asgari ücret temel alınmıştır.

demografik değişkenler altında kayıp veri şeklinde görüş bildirmeyenlerin oranlarına da yer verilmiştir.

Ölçeğe İlişkin Faktör Analizi

32 ifadeden oluşan yerel halkın bakış açısı ölçeğine verilen yanıtlar ortak bir veri dosyasına alınarak faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi özellikle tutum ve algı ölçeklerinin kullanıldığı çalışmalarda çok sayıda değişkenin birbirine yakın olanlarının ilişkilendirilerek belirli bir grup sayısına düşürüldüğü analizdir (Kozak, 2015). Yapılan faktör analizi, varyansın % 73'ünü açıklamış ve alanyazındaki çalışmalara da paralel olarak üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir.

Tablo 2. Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Faktör Yükleri	Varyans %	C.Alfa α	Ort.	S.S
Ekonomik		28,82	,907	3,6032	1,1397
Konukların daha fazla harcama yapmasını sağlayacaktır.	,847			3,4615	1,39880
Daha fazla yatırım yapılmasını sağlayacaktır	,826			3,5411	1,35820
Devlet teşviklerinin artmasını sağlayacaktır.	,816			3,6074	1,31268
Mal ve hizmetlerin fiyatlarını arttıracaktır.	,724			3,6021	1,35104
İstihdam olanaklarını arttıracaktır.	,719			3,6207	1,31355
Ekonomik anlamda olumlu katkılar sağlanacaktır.	,686			3,7533	1,28417
Sosyo-Kültürel		25,62	,951	3,7178	,98263
Yaşayanların turistlerle faydalı etkileşimler geliştirilmesini sağlayacaktır.	,876			3,7347	1,23929
Yaşayanların turistlerin bulunduğu bölgeleri ziyaret etmekten zevk almalarını sağlayacaktır.	,811			3,8037	1,16404
Turistlerin kültürleri hakkında yerel halkın yeni bilgiler öğrenmesini sağlayacaktır.	,756			3,8117	1,22651
Kültür alışverişini teşvik edecektir.	,714			3,8011	1,18061
Yaşayanların turistlerle arkadaşlık geliştirmesini sağlayacaktır.	,698			3,7772	1,19539
İnsanlar arasındaki karşılıklı anlayışı iyi yönde geliştirecektir.	,682			3,7056	1,21638
Yerel kültür hakkındaki farkındalığı geliştirecektir.	,671			3,7931	1,23109
Kamu hizmetlerinin iyileşmesini sağlayacaktır.	,637			3,6552	1,28945

Ülkemizin imajında, uluslararası düzeyde olumlu bir değişime neden olacaktır.	,596			3,6870	1,22807
Gelenek ve görenekleri koruyup geliştirecektir.	,557			3,5862	1,31627
Geleneksel ürünleri canlandıracaktır.	,563			3,7825	1,25707
Yaşayanların yabancı dil öğrenmesine katkıda bulunacaktır.	,538			3,5729	1,30897
Yaşayanların eğitim seviyesinin yükselmesine katkıda bulunacaktır.	,531			3,5040	1,32312
Tarihi yapıların yenilenmesi için fırsat sağlanacaktır.	,501			3,7082	1,27570
Çevresel		18,53	,909	3,5343	,96211
Otel ve diğer turistik tesis inşaatları sebebiyle bölgeyi tahrip edecektir.	,773			3,2706	1,48790
Doğal kaynakların korunması için fırsat sağlayacaktır.	,745			3,7719	1,20767
Karayolu ağının iyileşmesine vesile olacaktır.	,722			3,7798	1,19699
Kamu hizmetlerini kaliteli hale getirecektir.	,701			3,8090	1,22935
Ulaşım hizmetlerini geliştirecektir.	,684			3,6950	1,30865
Kalabalıklaşmaya neden olacaktır.	,675			3,6950	1,30865
Alt yapının iyileşmesini sağlayacaktır.	,669			3,7162	1,24053
Çevre bilincinin artmasında önemli rol oynayacaktır.	,654			3,7268	1,22785
Çevre korumasına yönelik yasal düzenlemelerin	,632			3,6790	1,27805
Manzaranın bozulmasına neden olacaktır.	,609			3,0743	1,58275
Gürültü kirliliğine neden olacaktır.	,596			3,1804	1,54690
Düzensiz kentleşmeye neden olacaktır.	,553			3,1008	1,62606
Açıklanan Toplam Varyans		72,97			

Ölçeğe İlişkin Güvenirlik Sonuçları

Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirliğine ilişkin istatistiksel sonuçlar Tablo 3'te verilmektedir. Tablodan da anlaşılacağı gibi ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach Alpha (α) değeri .965 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3. Ölçeğe İlişkin Güvenirlik Sonuçları

Cronbach Alpha	Standardizasyon Edilmiş Değer	Öge Sayısı
,965	,967	33

Alanyazın incelendiğinde bir ölçeğin güvenirliliği tespit edilirken ölçeğin α değerinin 0.80- 1.00 arasında olması ölçeğin yüksek güvenirlilik düzeyinde olduğuna işaret etmektedir (Yıldız ve Uzunsakal, 2018; Akyüz, 2018; Bai vd., 2020). Söz konusu değerler dikkate alındığında ise çalışmada kullanılan ölçeğin oldukça yüksek güvenirliliğe ve geçerliliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Boyutlara İlişkin Güvenirlik

Ölçekte yer alan çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutlara ilişkin geçerlik ve güvenirlilik sonuçları ile boyutlara ait ifadeler Tablo 4'te verilmektedir. Elde edilen sonuçlara göre ölçeğe ilişkin her boyutun oldukça yüksek güvenirliliğe sahip olduğu ifade edilebilir.

Tablo 4. Boyutlara İlişkin Güvenirlik ve Maddeler

Ölçek	N	Ortalama	SS	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach Alpha
Ekonomik	377	3,6032	1,13197	,090	2,662	,907
	İfadeler			N	Ort.	SS.
	Konukların daha fazla harcama yapmasını sağlayacaktır.			377	3,4615	1,39880
	Daha fazla yatırım yapılmasını sağlayacaktır.			377	3,5411	1,35820
	Devlet teşviklerinin artmasını sağlayacaktır.			377	3,6074	1,31268
	Mal ve hizmetlerin fiyatlarını arttıracaktır.			377	3,6021	1,35104
	İstihdam olanaklarını arttıracaktır.			377	3,6207	1,31355
	Ekonomik anlamda olumlu katkılar sağlayacaktır.			377	3,7533	1,28417
	İş kollarını cazip hale getirecektir.			377	3,5358	1,37586
Sosyo-Kültürel	N	Ortalama	SS	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach Alpha
	377	3,7178	,98263	-,596	,097	,951
	İfadeler			N	Ort.	SS.
	Yaşayanların turistlerle faydalı etkileşimler geliştirmesini sağlayacaktır.			377	3,7347	1,23929
	Yaşayanların turistlerin bulunduğu bölgeleri ziyaret etmekten zevk almalarını sağlayacaktır.			377	3,8037	1,16404
Turistlerin kültürleri hakkında yerel halkın yeni bilgiler öğrenmesini sağlayacaktır.			377	3,8117	1,22651	

	Kültür alışverişini teşvik edecektir.	377	3,8011	1,18061		
	Yaşayanların turistlerle arkadaşlık geliştirmesini sağlayacaktır.	377	3,7772	1,19539		
	İnsanlar arasındaki karşılıklı anlayışı iyi yönde geliştirecektir.	377	3,7056	1,21638		
	Yerel kültür hakkındaki farkındalığı geliştirecektir.	377	3,7931	1,23109		
	Kamu hizmetlerinin iyileşmesini sağlayacaktır.	377	3,6552	1,28945		
	Ülkemizin imajında, uluslararası düzeyde olumlu bir değişime neden olacaktır.	377	3,6870	1,22807		
	Gelenek ve görenekleri koruyup geliştirecektir.	377	3,5862	1,31627		
	Geleneksel ürünleri canlandıracaktır.	377	3,7825	1,25707		
	Yaşayanların yabancı dil öğrenmesine katkıda bulunacaktır.	377	3,5729	1,30897		
	Yaşayanların eğitim seviyesinin yükselmesine katkıda bulunacaktır.	377	3,5040	1,32312		
	Tarihi yapıların yenilenmesi için fırsat sağlanacaktır.	377	3,7082	1,27570		
Çevresel	N	Ortalama	SS	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach Alpha
	377	3,5343	,96211	-,419	-,318	,909
	İfadeler			N	Ort.	SS.
	Otel ve diğer turistik tesis inşaatları sebebiyle bölgeyi tahrip edecektir.			377	3,2706	1,48790
	Doğal kaynakların korunması için fırsat sağlayacaktır.			377	3,7719	1,20767
	Karayolu ağının iyileşmesine vesile olacaktır.			377	3,7798	1,19699
	Kamu hizmetlerini kaliteli hale getirecektir.			377	3,8090	1,22935
	Ulaşım hizmetlerini geliştirecektir.			377	3,6950	1,30865
	Kalabalıklaşmaya neden olacaktır.			377	3,6950	1,30865
	Alt yapının iyileşmesini sağlayacaktır.			377	3,7162	1,24053
	Çevre bilincinin artmasında önemli rol oynayacaktır.			377	3,7268	1,22785
	Çevre korumasına yönelik yasal düzenlemelerin yapılmasını sağlayacaktır.			377	3,6790	1,27805
	Manzaranın bozulmasına neden olacaktır.			377	3,0743	1,58275

Gürültü kirliliğine neden olacaktır.	377	3,1804	1,54690
Düzensiz kentleşmeye neden olacaktır.	377	3,1008	1,62606

p<0,05

Her bir boyuta ait güvenilirlik oranlarına bakıldığında ekonomik boyut ,907 cronbach alpha değerine, sosyo-kültürel boyut ,951 cronbach alpha değerine ve çevresel boyut ,909 cronbach alpha değerine sahiptir. Ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel boyut ortalamalarının her üçünde de verilen cevapların ortalamalarının 4'e yakın çıkması (ekonomik boyut: 3,60; çevresel boyut: 3,53; sosyo-kültürel boyut: 3,71) yerel halkın kültürel miras unsurlarının turizme kazandırılması ve kültürel miras turizminin geliştirilmesi yönündeki bakış açılarının olumlu olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte her bir boyutta yer alan en yüksek ortalamaya sahip ifadeler ise sırasıyla ekonomik boyutta "*Ekonomik anlamda olumlu katkılar sağlanacaktır (3,75)*", sosyo-kültürel boyutta "*Turistlerin kültürleri hakkında yerel halkın yeni bilgiler öğrenmesini sağlayacaktır (3,81)*" ve çevresel boyutta "*Kamu hizmetlerini kaliteli hale getirecektir (3,80)*" şeklinde sıralanmaktadır.

ANOVA ve T-Testi Sonuçları

Bağımsız örneklem T-Testi ile iki değişkenli gruba ait olan demografik değişkenlerin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutlardaki karşılıkları hesaplanmıştır. Hem anova ve hem de t-testi analizlerinde katılımcıların vermiş olduğu yanıtların bazılarında eksiklikler bulunduğundan n sayısı değişkenlik göstermektedir. Ölçekte dikkat edilmesi gereken p<0,05 değeri temel alınarak istatistikî çıkarımlarda bulunulmuştur. Bahsi geçen değişkenler ve boyutlara ilişkin değerlendirmelerden ilki cinsiyet değişkenine ait olup, Tablo 5'te ortaya çıkan istatistikî sonuçlar verilmektedir.

Tablo 5. Cinsiyet Değişkeni T-Testi

Boyut	Grup	N	Ort.	SS	F	t	p
Ekonomik	Kadın	212	3,5228	1,17924	1,538	-1,648	,100
	Erkek	157	3,7179	1,04590		-1,678	,094
Sosyo-Kültürel	Kadın	212	3,6200	1,01604	2,514	-2,414	,016
	Erkek	157	3,8686	,92488		-2,448	,015
Çevresel	Kadın	212	3,4616	,95948	,040	-2,079	,038
	Erkek	157	3,6708	,95036		-2,082	,038

p<0,05

Ekonomik boyutta kadınların puan ortalaması 3,5 iken erkeklerin puan ortalaması 3,7 olarak görülmektedir. Sosyo-kültürel ve çevresel boyutlar açısından bakıldığında ise erkek katılımcıların puan ortalamalarının kadınlardan yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle puan ortalamaları erkeklerin sosyo-kültürel ve çevresel konularda daha yüksek bir farkındalık veya ilgiye sahip olabileceğini göstermektedir. Bununla birlikte her üç boyutta da cinsiyet değişkeni açısından istatistikî olarak anlamlı bir

farklılık tespit edilememiştir ($p > 0,05$). Başka bir ifadeyle cinsiyet değişkeninin katılımcıların Savur-Dereçi köyünün turizme açılması bakımından algılamalarında herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Bir diğer değişken ise medeni durumdur (Bkz. Tablo 6).

Tablo 6. Medeni Durum Değişkeni T-Testi

Boyut	Grup	N	Ort	SS	F	t	p
Ekonomik	Evli	115	3,7975	1,04001	,689	2,168	,031
	Bekar	243	3,5219	1,15981		2,254	,025
Sosyo-Kültürel	Evli	115	3,7962	1,00447	2,032	,886	,376
	Bekar	243	3,6991	,95055		,869	,386
Çevresel	Evli	115	3,5161	1,00801	1,747	-,396	,693
	Bekar	243	3,5590	,93356		-,385	,701

$p < 0,05$

Tablo 6'dan da anlaşılacağı üzere ekonomik ve sosyo-kültürel boyutlarda evlilerin puan ortalamaları bekarlardan yüksek iken, çevresel boyutta bekarların ortalamaları daha yüksektir. Başka bir deyişle evlilerin ekonomik ve sosyo-kültürel farkındalık ve ilgilerinin bekarlara oranla daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Yine medeni durum değişkeni açısından herhangi bir boyutta istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p > 0,05$). Özetle, Savur-Dereçi köyünün turizme açılması bakımından katılımcıların algılamalarında herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Yaş, eğitim durumu, doğum yeri, meslek ve gelir değişkenleri ise Tek yönlü Anova testi ile incelenmiştir. Her bir değişkene ait tablolar incelendiğinde özellikle yaş, eğitim ve gelir seviyesi arttıkça verilen yanıtların ekonomik ve sosyo-kültürel boyuttaki ortalamaları da artmaktadır. Çevresel boyutta ise ortalamalar açısından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Yine her bir değişken açısından gruplar arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p > 0,05$). Söz konusu değişkenlerden biri olan yaş değişkenine ait Anova sonuçları tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7. Yaş Değişkeni Tek Yönlü Anova Sonuçları

Boyut	Grup	N	Ort.	SS	F	p
Ekonomik	18-24	168	3,5418	1,21295	,425	,791
	25-34	123	3,6140	1,04490		
	35-44	45	3,6222	1,14414		
	45-54	14	3,8776	1,07030		
	55 ve üzeri	4	3,9643	1,12107		
	Toplam	354	3,5952	1,13828		
Sosyo-Kültürel	18-24	168	3,7574	,97362	,234	,919
	25-34	123	3,7154	,94911		
	35-44	45	3,6524	1,03640		
	45-54	14	3,6629	1,19530		
	55 ve üzeri	4	4,0536	1,00064		
	Toplam	354	3,7291	,97844		
Çevresel	18-24	168	3,5522	,98924	,093	,985
	25-34	123	3,5711	,89497		
	35-44	45	3,5086	1,12586		

45-54	14	3,4832	1,17138
55 ve üzeri	4	3,7500	1,14463
	354	3,5528	,97052

p<0,05

Yaş değişkeni gruplarına göre ekonomik boyutta ($p=,791>0,065$), sosyo-kültürel boyutta ($p=,919>0,05$) ve çevresel boyutta ($p=,985>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Başka bir deyişle yaş faktörünün her üç boyutta da herhangi bir etkisi yoktur. Bir başka değişken ise katılımcıların doğum yerleridir ve buldukları yere olan aidiyet duygularının her üç boyutta da anlamlı bir fark oluşturabileceği düşünülmüştür. Tablo 8’de ise durumun tam tersi olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 8. Doğum Yeri Değişkeni Tek Yönlü Anova Analizi Sonuçları

Boyut	Grup	N	Ort.	SS	F	p
Ekonomik	Savur	149	3,6616	,99091	,966	,382
	Dereiçi	14	3,2347	,99702		
	Diğer	210	3,5890	1,21977		
	Toplam	373	3,6047	1,12600		
Sosyo- Ekonomik	Savur	149	3,7253	,95845	,024	,976
	Dereiçi	14	3,6648	,92419		
	Diğer	210	3,7187	1,00164		
	Toplam	373	3,7193	,97935		
Çevresel	Savur	149	3,6245	,93849	1,048	,352
	Dereiçi	14	3,6012	,71326		
	Diğer	210	3,4776	,98902		
	Toplam	373	3,5409	,96070		

p<0,05

Tablo 7’de görüldüğü üzere, p değerleri incelendiğinde doğum yeri açısından herhangi bir boyutta istatistiki olarak anlamlı bir sonuç ortaya çıkmamıştır ($p=>0,05$). Ancak Savur doğumlu olan katılımcıların her bir boyuttaki ortalama puanlarının diğerlerinden yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla doğum yerinden hareketle o bölgeye olan aidiyet duygusunun diğerlerine oranla daha fazla olduğu, bu durumun kültürel miras unsurlarının turizme kazandırılması ile turizmin gelişimine olan desteği artırdığı söylenebilir. Eğitim durumuna ilişkin Anova sonuçları ise Tablo 9’da verilmektedir.

Tablo 9. Eğitim Durumu Değişkeni Tek Yönlü Anova Analizi Sonuçları

Boyut	Grup	N	Ort.	SS	F	p
Ekonomik	İlköğretim	51	3,5378	1,05891	,132	,971
	Ortaöğretim (Lise)	234	3,6189	1,17506		
	Ön Lisans	56	3,5791	1,00957		
	Lisans	29	3,7143	1,08931		
	Lisansüstü	2	3,7143	1,21218		
	Toplam	372	3,6098	1,12460		
Sosyo- Kültürel	İlköğretim	51	3,6064	1,05583	1,099	,357

	Ortaöğretim (Lise)	234	3,7840	,97458		
	Ön Lisans	56	3,5255	,97857		
	Lisans	29	3,8499	,89063		
	Lisansüstü	2	3,7857	,40406		
	Toplam	372	3,7259	,97999		
Çevresel	İlköğretim	51	3,5272	1,01066	2,153	,074
	Ortaöğretim (Lise)	234	3,6353	,94739		
	Ön Lisans	56	3,2346	,93775		
	Lisans	29	3,4080	,93604		
	Lisansüstü	2	3,5417	1,35529		
	Toplam	372	3,5419	,96123		

p<0,05

Tablo 9’da eğitim durumu değişkeni açısından yine diğer değişkenler de olduğu gibi gruplar arasında anlamlı bir istatistiki sonuca varılamamıştır (p=>0,05). Buradaki temel nokta lisans ve üstü derecesine sahip olan katılımcıların verdikleri yanıtların ortalamalarının ekonomik ve sosyo-kültürel boyutta daha yüksek olduğudur. Başka bir ifadeyle eğitim seviyesi yükseldikçe ekonomik ve sosyo-kültürel konulardaki farkındalık ve ilgi de artmaktadır. Diğer değişkenler olan meslek ve gelir durumuna ilişkin ortaya çıkan Anova sonuçları da benzer şekilde istatistiki açıdan anlamlı değildir. Ancak kendi işinin sahibi olan katılımcıların ortalama puanları her üç boyutta da diğerlerine oranla yüksektir. Bununla birlikte gelir durumu değişkeni açısından ise gelir arttıkça ekonomik ve sosyo-kültürel boyuttaki ortalama puanların arttığı, çevresel boyutta ise böyle bir farklılaşmanın olmadığı anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Kültürel miras alan unsurlarının turizme kazandırılması ve o bölgede turizmin gelişimi adına yerel halkın desteğinin alınması sürdürülebilir bir turizmin inşası için önemlidir. Bu çalışmada da Savur-Dereiçi örneği üzerinden bölge halkının bakış açısı belirlenmeye çalışılmış ve demografik değişkenler üzerinden anlamlı farklılıkların olup olmadığı test edilmiştir. Bu bağlamda demografik değişkenler açısından herhangi bir boyutta anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Alanyazındaki çalışmalar ile kıyaslandığında, ortaya çıkan sonucun hem benzerlikler hem de farklılıklar içerdiği anlaşılmaktadır. Örneğin Akova (2006), Türker ve Türker (2014) ve Köleoğlu (2018) tarafından yapılan çalışmalarda demografik değişkenlerin turizmin gelişimine yönelik yerel halkın bakış açısı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı ve bu durumun Savur-Dereiçi örneği üzerinden gerçekleştirilen bu çalışmanın sonuçları ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Ancak Abdollahzadeh ve Sharifzadeh (2014), Türkmen ve Dönmez (2015), Dilek, Çoban ve Harman (2017), Tanburacı ve Mancı (2020) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları incelendiğinde yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, cinsiyet değişkenlerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılıklar olduğu ve bu çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermediği ortaya çıkmaktadır. Yine Mesci ve Dönmez (2016) tarafından

yapılan çalışmada cinsiyet değişkeni açısından sosyo-kültürel ve çevresel boyutlarda anlamlı farklılıklar bulunmuş olması bu araştırmanın sonuçları ile ayrıştırırken, ekonomik boyutta herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamış olması paralellik göstermektedir. Dilek vd. (2017) tarafından yapılan çalışmada medeni durum değişkeninin yerel halkın turizmin gelişimine ilişkin algı ve tutumlarında anlamlı farklılık yarattığı tespit edilirken, söz konusu sonuçlar bu araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermemektedir. Bir başka çalışmada ise medeni durum değişkeni açısından çevresel boyutta herhangi bir anlamlı sonuç ortaya çıkmaması, bu çalışma ile paralellik göstermektedir (Türkmen ve Dönmez, 2015). Yine yaş, eğitim durumu, meslek, doğum yeri, gelir durumu değişkenleri açısından da alanyazın ile çeşitli benzerlikler (Akova, 2006; Mesci ve Dönmez, 2016) ve farklılıklar (Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2014; Erkilic, 2019; Tanburacı ve Mancı, 2020) olduğu anlaşılmaktadır. Türker ve Türker (2014) tarafından yapılan çalışmada kültürel ve ekonomik boyutta kadın katılımcıların erkek katılımcılara nazaran daha olumsuz tutum sergiledikleri sonucuna varılmıştır. Bu sonuç turist ziyaretlerinin aile hayatında bozulmalara sebep olacağı temeline dayandırılmaktadır. Fakat turizmin bölgeye ekonomik getirileri göz önüne alındığında kadınların olumsuz tutumu turizme karşı olumsuz bir tutuma dönüşmemektedir. Yaş değişkeni ekonomik, sosyal ve çevresel faktörler açısından değerlendirildiği zaman genç kesimin yetişkinlere oranla daha olumlu tutum sergiledikleri görülmüştür. Bu durum yetişkinlerin muhafazakâr yaşam tarzlarına ve kuşaklar arası oluşan algı ve tutumlarda görülen farklılıklara dayandırılmaktadır. Gelir seviyesi değişkeninde ise katılımcıların gelir seviyesi yüksek olanların daha olumsuz algıya sahip oldukları, gelir seviyesi düşük olan katılımcıların ise daha olumlu oldukları ifade edilmiştir. Bu doğrultuda gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların turizmin getirileri konusunda kültürel ve çevresel olumsuz etkileri göz ardı etmedikleri, gelir seviyesi düşük olan katılımcıların ise turizmin ekonomik getirilerinden dolayı oluşabilecek kültürel boyuttaki olumsuz durumları görmemezlikten geldikleri kanısına varılmıştır. Tüm bu sonuçlar, çalışmanın yapıldığı bölgedeki turizm gelişiminin seviyesi, yerel halkın turizme yönelik farkındalık düzeyi ve yerel halk-turist ilişki biçimleri (engelleme/destekleyici) ile doğru orantılıdır (Chen ve Chen, 2010; Hsu ve Chen, 2019; Fan, 2023) ve bu çalışmanın sonuçları da yine bu faktörlere göre benzer çalışmalar ile farklılık ya da paralellik göstermektedir. Öyle ki Rasoolimanesh ve Jaafar (2017) da söz konusu farklılık ve paralellığe dikkat çekerek, çalışmanın yapıldığı yerde yaşayanların turizmden elde ettikleri ekonomik, sosyal ve çevresel faydanın turizme yönelik algı üzerinde etkili olduğunu vurgulamaktadır. Almeida-García vd. (2016) ise eğitim seviyesinin ve o bölgeye duyulan aidiyetin kültürel miras turizminin gelişiminde belirleyici olduğunu ifade etmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında demografik değişkenlerin kültürel miras unsurlarının turizme kazandırılması noktasında herhangi bir etkiye sahip olmaması, kültürel miras turizminin gelişiminin desteklenmemesi sonucunu doğurmamaktadır. Nitekim ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel boyut ortalamalarının her üçünde de verilen cevapların ortalamaları yerel halkın kültürel miras unsurlarının turizme kazandırılması ve kültürel miras turizminin geliştirilmesi yönündeki bakış açılarının olumlu olduğunu göstermekte ve alanyazındaki çalışmalar ile benzerlik taşımaktadır (Chen ve Chen, 2010; Rasoolimanesh ve Jaafar, 2017)

Sonuç olarak bir bölgenin turizme açılmadan önce yerel halkın algı ve tutumlarının incelenmesi olası aksaklıkların önüne geçebilmeyi, varsa eksikliklerin giderilmesini sağlarken yerel yönetim ve turizm paydaşları açısından yarar sağlamaktadır. Bir destinasyonun sürdürülebilir bir anlayış ile turizme kazandırılmasındaki en önemli etkenin yerel paydaşlar olduğu gerçeği kabul görmektedir (Tuohino, A. ve Konu, 2014; Duarte-Alonso ve Nyanjom, 2017). Savur-Dereçi köyünün henüz turizme açılmamış olduğu gerçeği göz önüne alınır, yerel halkın turizme bakış açısının incelendiği bu çalışmada genel görüş olarak yerel halkın turizmin gelişimine yönelik olumlu tutum sergileyeceği kanısına varılmıştır. Benzer sonuçlar yine farklı çalışmalarda da ifade edilmekte olup (Alaeddinoğlu, 2008; Akpulat ve Polat-Üzümcü, 2019) yerel halkın turizmin gelişimine yönelik algı ve tutumlarının olumlu yönde olacağı dile getirilmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalar açısından özellikle araştırma sahasının (Savur-Dereçi) henüz turizme kazandırılmamış olduğu göz önüne alınmalıdır. Savur-Dereçi köyünün kültürel miras unsurları ile birlikte turizme kazandırıldıktan sonra yerel halkın algı ve tutumlarının yeniden ölçülmesi gerektiği açıktır. Bu çalışma gelecekte yapılacak olan çalışmalar için hem bir tartışma zemini sunmakta, hem de geçmiş-gelecek arasında bir kıyaslama yapabilmeye imkânı yaratmaktadır.

Kaynakça

- Abdollahzadeh, G. ve Sharifzadeh, A. (2014). Rural residents' perceptions toward tourism development: A study from Iran. *International Journal of Tourism Research*, 16(2), 126-136.
- Akova, O. (2006). Yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarına ve tutumlarına yönelik bir araştırma. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2 (1), 77-109.
- Akpulat, N. A. ve Polat-Üzümcü T. (2019). Turistik destinasyonlarda turizmin etkilerine yerel halkın bakış açısı: Çeşme örneği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 6 (4), 448-463.
- Akyüz, H. E. (2018). Yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi: uygulamalı bir çalışma. *BEÜ Fen Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 186-198.
- Alaeddinoğlu, F. (2008). Sivas kentinde halkın turiste ve turizme bakışı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-23.
- Almeida-García, F., Pelaez-Fernandez, M. A., Balbuena-Vazquez, A. ve Cortés-Macias, R. (2016). Residents' perceptions of tourism development in Benalmádena (Spain). *Tourism Management*, 54, 259-274.
- Andereck, L., K., Valentine, K., M., Knopf, M., R. ve Vogt, A., C., (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts, *Annals Of Tourism Research*, 32(4), 1056-1076.
- Bahtiyar-Karadeniz, C. (2014). Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Sakin Şehir Perşembe, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(29), 84-107.
- Bai, Y., So, W. K. W. ve Wong, C. L. (2020). Translation, adaptation, and validation of Revised Colorectal Cancer Perception and Screening Instrument among first-degree relatives of people with colorectal cancer in China. *Asia-Pacific Journal of Oncology Nursing*, 7(2), 180-189. <https://doi.org/10.4103/apjon.apjon.6.20>

- Brunt, P. ve Courtney, P. (1999). Host Perceptions Of Sociocultural Impacts, *Annals Of Tourism Research*, 26(3), 493-515.
- Butler, R. W. (1980). The concept of tourism area cycle of evolution: Implications for management of resources, *Canadian Geographer*, 24(1), 5-12. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x>
- Can, M., (2009). Kültürel Miras ve Müzecilik Çalışma Raporu [online], Bournemouth Business School International, 1279,muserrefcanpdf.pdf (ktb.gov.tr) [Erişim Tarihi: 24.02.2021].
- Cengiz, E. ve Kırkbir, F., (2007). Yerel halk tarafından algılanan toplam turizm etkisi ile turizm desteği arasındaki ilişkiye yönelik yapısal bir model önerisi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 19-37.
- Chen, C. F. ve Chen, P. C. (2010). Resident attitudes toward heritage tourism development. *Tourism Geographies*, 12(4), 525-545.
- Çağlayan, E., Kutlu, Ş. ve Çekinmez, Ş. (2022). Kültürel miras aktarımı ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 8(2), 99-160.
- Dilek, S.E, Çoban, Ö. ve Harman, S. (2017). Hasankeyf halkının turizmin gelişimine yönelik tutumu. *Turizm ve Araştırma Dergisi*. 6(2). 59-72.
- Doğan, M. (2022). Kültürel Miras ve Turizm. Gümüş, M. ve Dilek, S.E. (Ed.), *Sürdürülebilir Turizm ve Kültürel Miras Yönetimi* (s.81-93). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Doğaner, S. (2003). Miras turizminin coğrafi kaynakları ve korunması, *Coğrafi Çevre Koruma Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı* (ss. 1-8), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 16-18 Nisan, İzmir.
- Doxey, G. V. (1975). A causation theory of visitor-resident irritants: Methodology and research inferences. *In Travel and Tourism Research Associations Sixth Annual Conference proceedings* (Vol. 3, pp. 195-198).
- Duarte-Alonso, A. ve Nyanjom, J. (2017). Local stakeholders, role and tourism development. *Current Issues in Tourism*, 20(5), 480-496. <https://doi.org/10.1080/13683500.2015.1078782>
- Duman, F. (2020). Kültürel Miras ve Turizm, Gümüş, M. ve Dilek, S.E. (Ed). *Turizmin Kültürel Miras Üzerindeki Etkileri* (s.23-33). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Engelhardt, R. A. (2005). Culturally and ecologically sustainable tourism development thorough local community management, *Culture and Sustainable Development in the Pacific*, 174-186.
- Fan, D. X. (2023). Understanding the tourist-resident relationship through social contact: Progressing the development of social contact in tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(2), 406-424.
- Fesenmaier, D. R., O'Leary, J. ve Uysal, M. (Eds.) (1996), *Advances in Tourism Marketing Methodologies*. New York, NY: Haworth Press.
- Gautam, V. (2023). Why local residents support sustainable tourism development?. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(3), 877-893. <https://doi.org/10.1080/09669582.2022.2082449>
- Green, R. (2005). Community perceptions of environmental and social change and tourism development on the island of Koh Samui, Thailand. *Journal of Environmental Psychology*, 25(1), 37-56.

- Gümüş, R. (2020). *Çankırı İli'nin somut olmayan kültürel mirası* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Higham, J. ve Miller, G. (2018). Transforming societies and transforming tourism: Sustainable tourism in times of change. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(1), 1-8.
- Hsu, C. H. ve Chen, N. (2019). Resident attribution and tourist stereotypes. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 43(4), 489-516.
- Kiper, P. (2004). Küreselleşme sürecinde kentlerimize giren yeni tüketim mekânları ve yitirilen kent kimlikleri. *Planlama Dergisi*, 30(4), 14-19.
- Kozak, M. (2015). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayımlar Teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Köleoğlu, N. (2018). Turizmin etkilerine karşı yerel halkın algılarının değerlendirilmesi: Gelibolu tarihi alan bölgesinde bir araştırma. *Selçuk İletişim*, 11(2). 214-231.
- Köroğlu, Ö., Ulusoy-Yıldırım, H. ve Avcıkurt, C. (2018). Kültürel miras kavramına ilişkin algıların metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 5(1), 98-113.
- Kurtar, C. ve Somuncu, M. (2013). Kentsel kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği: Ankara Hamamönü örneği. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 35-47.
- Liu, J. C. Sheldon, P. & Var, T. (1987). "Resident Perceptions of The Environmental Impact of Tourism", *Annals of Tourism Research*, 14, 17-37.
- Loulanski, T. (2006). Revising the concept for cultural heritage: the argument for a functional approach. *International Journal of Cultural Property*, 13(2), 207-233.
- Mesci, M. ve Dönmez, G. (2016). Turizmin Bölgesel Kalkınma ve Yerel Halkı Üzerindeki Etkisi: Mudurnu Örneği, *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2). 21-50.
- Neuman, W.L. (2011) *Social research methods: qualitative and quantitative approaches* (7th Edition). Boston, MA: Pearson.
- Ng, S. L. ve Feng, X. (2020). Residents' sense of place, involvement, attitude, and support for tourism: A case study of Daming Palace, a Cultural World Heritage Site. *Asian Geographer*, 37(2), 189-207.
- Obradović, S. ve Stojanović, V. (2022). Measuring residents' attitude toward sustainable tourism development: a case study of the Gradac River gorge, Valjevo (Serbia). *Tourism Recreation Research*, 47(5-6), 499-511.
- Quintana, D.C., Puente, J.M.D. ve Moreno, F.G., (2022). Architectural and cultural heritage as a driver of social change in rural areas: 10 Years (2009–2019) of management and recovery in Huete, a town of Cuenca, Spain, *Land Use Policy*, 115, 1-12.
- Rasoolimanesh, S. M. ve Jaafar, M. (2017). Sustainable tourism development and residents' perceptions in World Heritage Site destinations. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(1), 34-48.
- Ribeiro, J., C., Vareiro, L., C. ve Remoaldo, P., C., (2012). The Host-tourist interaction in a world heritage site: The case of Guimarães. *China-USA Business Review*, 11(3), 283-297.
- Sarı-Gök, H., (2022). Kültürel miras turizmi araştırmalarının görsel haritalama tekniği ile bibliyometrik analizi, *Journal of Humanities and Tourism Research*, 12(1), 219-227.
- Sekaran, U. ve Bougie, R. (2016). *Research methods for business: A skill building approach* (7th edition). Chichester, West Sussex, UK: John Wiley & Sons.

- Silverman, H. ve Ruggles, D. F. (2007). Cultural Heritage and Human Rights, Silverman H. ve Ruggles D.F., (Eds.), *Cultural Heritage and Human Rights* (ss.3-22), New York, NY: Springer.
- Smith, L. (2007). Empty gestures? Heritage and the politics of recognition. Silverman, H. ve Ruggles D.F. (Eds.), *Cultural heritage and human rights* (pp. 159-171). New York, NY: Springer.
- Tanburacı, M. ve Mancı, A.R. (2020). Yerel Halkın Turizme Bakış Açısı: Şanlıurfa Örneği, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3). 2924-2944. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2020.517>
- Taşkıran, M., (2018). Sillyon arkeolojik kültürel miras araştırması: Kocagözler mahallesi sakinleri gözünden somut kültürel miras bilinci. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, 269-276.
- TDK (2022). Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim tarihi: 05 Mart2022].
- Timothy, D., J. ve Boyd, S., W., (2006). Heritage Tourism in the 21st Century: Valued Traditions and New Perspectives, *Journal of Heritage Tourism*, 1(1), 1-16. <https://doi.org/10.1080/17438730608668462>
- Tuohino, A. ve Konu, H. (2014). Local stakeholders' views about destination management: who are leading tourism development?. *Tourism Review*, 69(3), 202-215. <https://doi.org/10.1108/TR-06-2013-0033>
- Turgut-Gültekin, N. ve Uysal, M, (2018). Kültürel miras bilinci, farkındalık ve katılım: Taşkale köyü örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(8), 2032-2049.
- Türker, G. Ö. ve Türker, A. (2014). Yerel halkın turizm etkilerini algılama düzeyi turizm desteğini nasıl etkiler: Dalyan destinasyonu örneği, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4(1), 81-98.
- Türkmen, F. ve Dönmez, Y., (2015). Korunan alanların turizme açılmasına ilişkin yerel halkın görüşleri (Yenice örneği), *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 190-204.
- Ünal, Z. G., (2014). İSMEP rehber kitaplar kültürel mirasın korunması. İstanbul: Beyaz Gemi Sosyal Proje Ajans.
- Vecco, M. (2010). A definition of cultural heritage: From the tangible to the intangible. *Journal of Cultural Heritage*, 11(3), 321-324.
- Williams, J., R. ve Lawson, R., (2001). Community issues and resident opinions of tourism. *Annals of Tourism Research*, 28(2), 269-290.
- Yıldız, D. ve Uzunsakal, E. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(1), 1-15.
- Yıldız, S. ve Derman, E. (2018). Kültürel Miras: Unesco Dünya Miras Listesi Türkiye Örneği. Uluslararası Kültürel Miras ve Turizm Kongresi. 19-21 Mayıs, Konya.
- Yılmaz, L., (2020). Mersin'de Somut kültürel miras bilinci ve koruma üzerine bir değerlendirme, *Amisos*, 5(8), 156-177.
- Zhu, H., Liu, J., Wei, Z., Li, W. ve Wang, L. (2017). Residents' attitudes towards sustainable tourism development in a historical-cultural village: Influence of perceived impacts, sense of place and tourism development potential. *Sustainability*, 9(1), 61. <https://doi.org/10.3390/su9010061>